

УДК 351.82:657

О. І. Стрельніков,
канд. наук з держ. упр., доцент,
Донецький державний університет управління

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано сутність державного регулювання економіки, обґрунтована необхідність подальшого удосконалення державного регулювання національної системи бухгалтерського обліку, запропоновані напрями поліпшення стану державного регулювання обліку в Україні в сучасних умовах.

Essence of government control of economy is described in the article, the necessity of subsequent improvement of government control of the national system of record-keeping is grounded, directions of improvement of the state of government control of account in Ukraine in modern terms are offered.

ВСТУП

Процес управління є усвідомленою та цілеспрямованою діяльністю, пов'язаною з реалізацією повноважень суб'єктів управління з розроблення, прийняття і впровадження державно-управлінських рішень чи послідовного здійснення управлінського циклу, яка впливає на зміну суспільних процесів та явищ, наближаючи їх до бажаного стану згідно з визначеними цілями [1, с. 47].

Процес управління характеризує систему державного управління і всі її елементи в динаміці як діяльність органів влади, яка регламентована нормативно-правовою базою, відповідає вимогам послідовності, повноти та якості виконання всіх етапів прийняття й ухвалення рішень і стадій управлінського циклу.

Кожний з суб'єктів управління будь-якого рівня є керуючою системою і за внутрішнім своїм складом розглядається як сукупність таких компонентів: процес управління, що характеризує її в динаміці (розробка, прийняття і реалізація управлінських рішень або здійснення всіх стадій управлінського циклу); механізм управління (принципи, цілі, функції, методи); сукупність елементів, які характеризують керуючу систему у відносній статичності (кадри, інформація, структура, техніка, технологія); механізм розвитку (самодосконалення) системи управління. В практичній управлінській діяльності так чітко вищезгадані компоненти не відмежовуються, адже знаходяться у безперервному рухливому стані [1, с. 53].

Слід зазначити, що багатонаціональна природа органів державного управління визначає складність їхніх організаційних структур, що включа-

ють, окрім різних підрозділів, ще і множинні канали комунікації, управління якими має не лише технічний, але також і політичний характер. Звичайною практикою є те, що організації більш високого рівня визначають політику, а організації нижчого підпорядкування її реалізують, зазначаючи при цьому й основні відповідальності.

Державне управління системи бухгалтерського обліку повинне сполучати методи нормативного, прямого й опосередкованого впливу на господарські процеси. Нормативний вплив здійснюється через систему нормативних актів: законів Верховної Ради України, указів Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, відомчих вказівок, наказів і рекомендацій. Прикладом прямого економічного регулювання можна вважати безповоротне цільове фінансування — субвенції, прямі субсидії (дотація, допомога, доплата), податкові кредити. До опосередкованих методів економічного регулювання належать важелі кредитно-грошової, податкової, амортизаційної, валютної, зовнішньоекономічної, митно-тарифної політики [2, с. 108].

Взаємодія національних систем бухгалтерського обліку на міжнародному рівні відбувається у формі гармонізації, яка визначається як взаємне узгодження, координація, уніфікація, зведення цих процесів до єдиної системи. Вирішення цього завдання можливе тільки при застосуванні ефективної організаційної структури управління системою обліку, яка повинна відповідати сучасним формам і методам державного управління.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

- проаналізувати стан організаційної структури управління системою бухгалтерського обліку в Україні;
- визначити недоліки діючої структури державного управління;
- надати рекомендації щодо подальшого поліпшення державного управління системою бухгалтерського обліку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При реформуванні системи бухгалтерського обліку держава застосовує як організаційно-правові механізми державного управління, так і інші важелі та інструменти регламентації бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання.

Про необхідність вирішення проблем організаційного характеру у сфері бухгалтерського обліку в сучасних умовах свідчать висловлення провідних українських вчених.

Так, професор Б.І. Валуєв відзначає: "Слід цілком чітко розуміти та визнати, що сам по собі облік, у його чистому, ізолюваному від інших функцій управління, вигляді практично нікому не потрібний, як би це не було прикро людям облікової професії, в тому числі автору цих рядків. Значення обліку визначається виключно нерозривним зв'язком з цілісною системою управління, органічною частиною якої він є, потребами функцій планування, контролю, регулювання, стимулювання, які складають процес, динаміку управління" [3, с. 58]. На думку автора, удосконалення системи обліку в її теоретичному і практичному значенні полягає в тому, щоб підкорити її основні складові меті розвитку системи управління, посилити його взаємозв'язок з іншими функціями управління.

Зростання та розбіжності потреб користувачів поступово призвали до трансформації первісної парадигми бухгалтерського обліку. З цього приводу М.Г. Чумаченко констатує: "...із середини ХХ століття концепція "єдино вірного" обліку трансформувалась в концепцію корисної ділової інформації" [4, с.2].

Діюча організаційна структура державного управління системою бухгалтерського обліку в Україні на сьогоднішній день показана на рис.1.

Відповідно наведеної структури, державне регулювання методології ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності здійснює Міністерство фінансів України, а порядок ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в банках і бюджетних установах встановлюється відповідно Національним банком України та Держказначейством України. Наведена організаційна структура свідчить, що головним напрямом правового регулювання чинного Закону про бухгалтерський облік є методологія, методика та порядок ведення бухгалтерського обліку, що було притаманно плановій економіці народного господарства [5].

В умовах ринкової економіки особливої важливості набуло відобра-

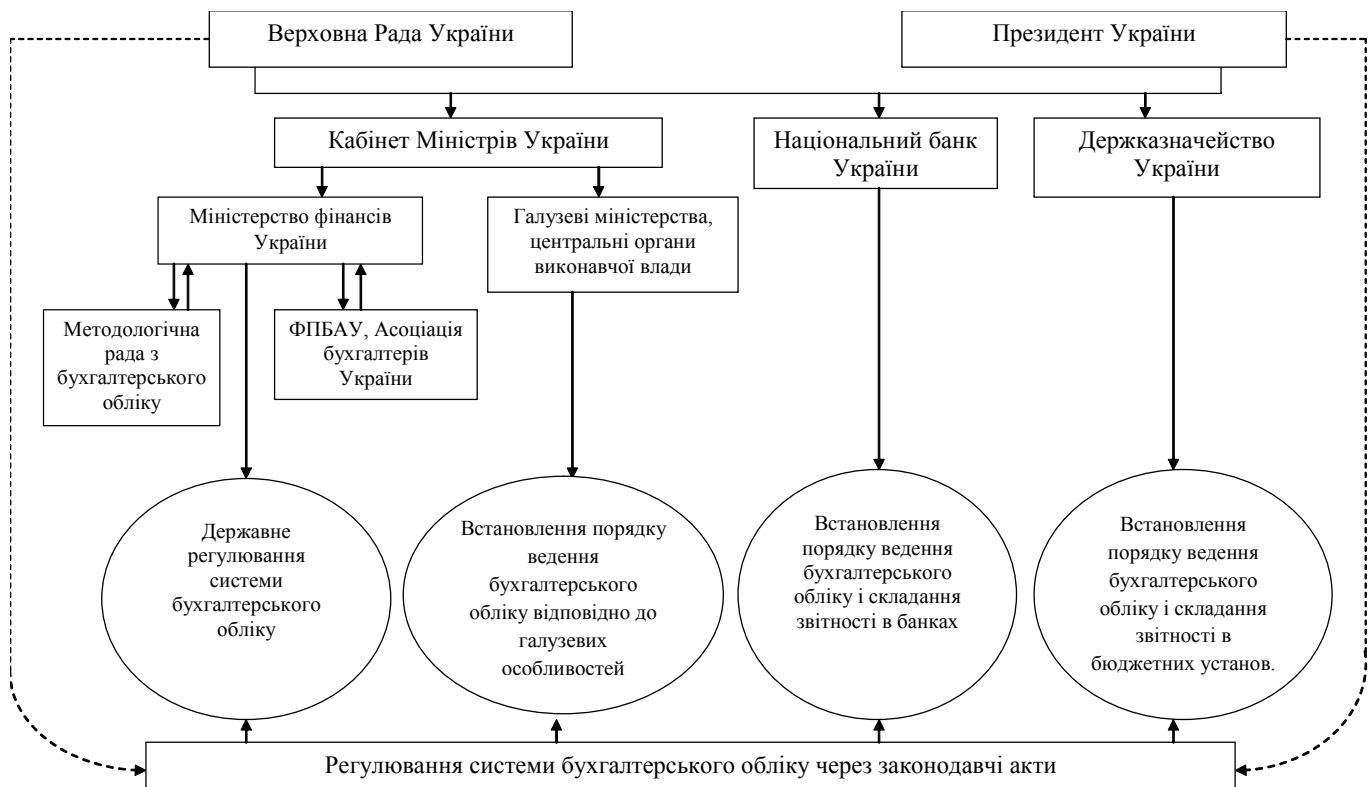

Рис. 1. Діюча організаційна структура державного управління системою бухгалтерського обліку в Україні

ження в фінансовій звітності реально-го економічного стану господарюючих суб'єктів. Взаємодія національних систем обліку на міжнародному рівні відбувається у формі гармонізації, а для вирішення цієї задачі доцільне застосування такої організаційної структури управління системою обліку, яка буде відповідати сучасним формам державного управління.

На рис. 2 наведена удосконалена організаційна структура державного управління системою бухгалтерського обліку та показано її взаємозв'язок з механізмами державного регулювання системи обліку. Застосування удосконаленої структури дозволить впровадити два рівня правового регулювання бухгалтерського обліку (законодавчого та нормативного) і створить умови для впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Відповідно цієї організаційної структури державне управління покладено на Національний комітет з бухгалтерського обліку і фінансової звітності України, який буде здійснювати розробку і затвердження національних стандартів бухгалтерського обліку для всіх суб'єктів господарювання, які включають банки і бюджетні установи, та контролювати виконання заходів з реформування системи обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Слід зауважити, що завдання відносно належної побудови системи бухгалтерського обліку в Україні є складним і багатограним, оскільки передбачає створення єдиних основ його функціонування, а також погодження дій законів і нормативних актів, що приймаються, з потребами практики бухгалтерського обліку на мікро-

рівні і узагальнення його даних на макрорівні.

Створення Національного комітету з бухгалтерського обліку і фінансової звітності дозволить сформувати систему бухгалтерського обліку, яка буде відповідати міжнародним стандартам обліку, допоможе створити умови для активізації європейських інтеграційних процесів в Україні, дозволить підвищити прозорість фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання, забезпечить її зіставлення зі звітами іноземних компаній.

Основними напрямками діяльності Національного комітету з бухгалтерського обліку повинні стати наступні:

- здійснення державного управління системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні з використанням правових та організаційних механізмів;

- організація співробітництва із Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і Міжнародною федерацією бухгалтерів щодо розробки та впровадження МСФЗ і міжнародних стандартів у державному секторі;

- розробка та впровадження державної програми післядипломної освіти і підвищення кваліфікації бухгалтерів в Україні та застосування державної сертифікації професійних бухгалтерів;

- створення умов для організації досліджень бухгалтерського обліку як науки, подальший перегляд і удосконалення теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням найкращих наукових досягнень і потреб практики;

- забезпечення ведення бухгалтерського обліку на єдиних методоло-

гічних засадах усіма суб'єктами господарювання шляхом застосування єдиного плану рахунків і визначення загальної номенклатури статей фінансової звітності;

- забезпечення контролю за якістю та достовірністю фінансової звітності, що надається до органів державної статистики та користувачам.

При Національному комітеті створюється Рада з питань реформування бухгалтерського обліку в якості консультативного органу. До складу Ради повинні бути включені висококваліфіковані представники науки, галузевих міністерств, центральних органів виконавчої влади, Національного банку України, Мінфіну України, Держказначейства України, практикуючих бухгалтерів, представників професійних громадських організацій. Рада буде діяти на підставі Положення про Раду по реформуванню бухгалтерського обліку, яке затвердить Голова Національного комітету з бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Видається, що державне регулювання системи бухгалтерського обліку, яке притаманне перехідному періоду до ринкової економіки, повинно поступово змінюватися на делегування його повноважень громадським організаціям бухгалтерів. Вже зараз необхідно обов'язково залучати ці організації для розробки і подальшого вдосконалення нормативно-правових актів по бухгалтерському обліку.

У цьому контексті одним із важливих показників ставлення центральної виконавчої влади країни до процесів реформування бухгалтерського об-

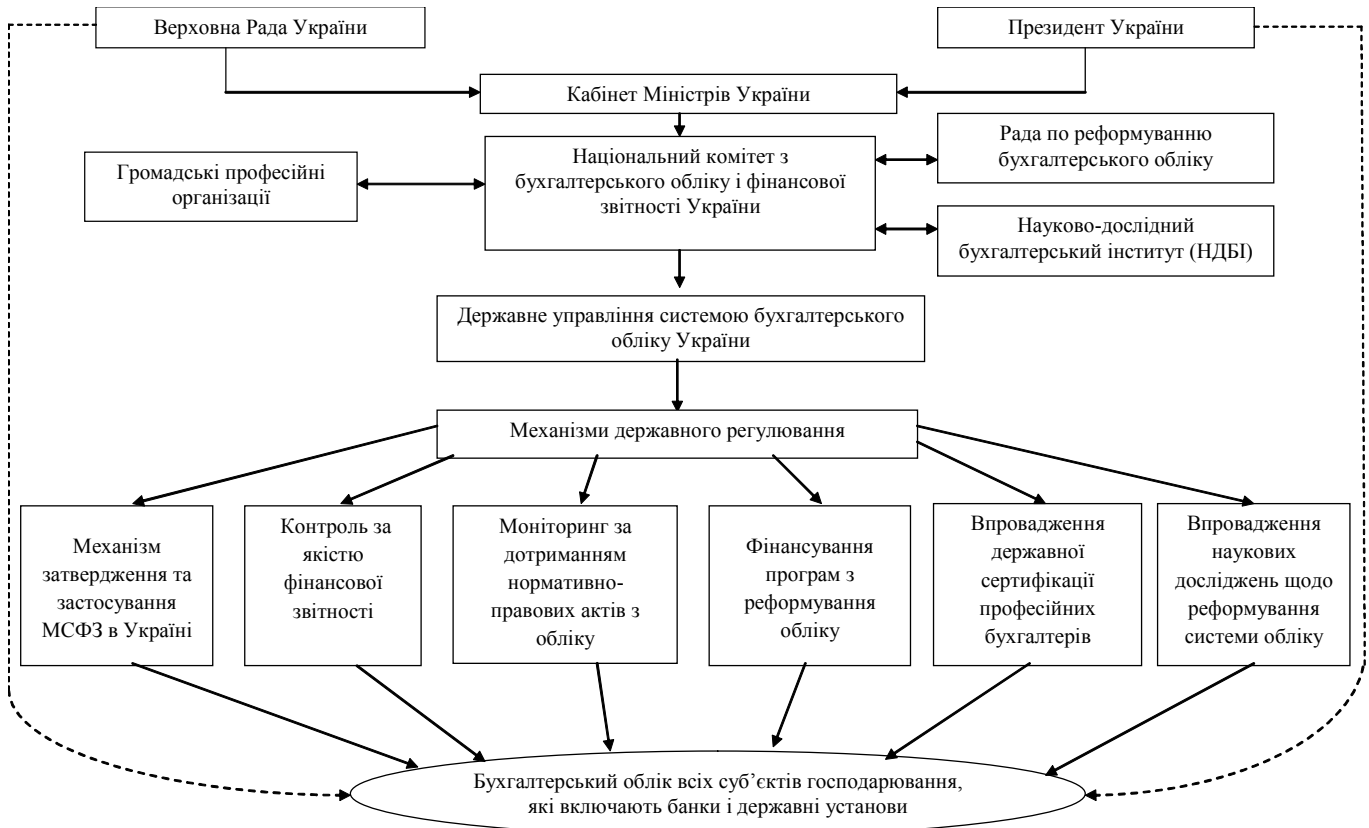

Рис. 2. Удосконалена організаційна структура управління системою бухгалтерського обліку

ліку і забезпечення його державного регулювання є фінансове забезпечення програм його реформування. Незважаючи на те, що показники державного бюджету країни останні роки не сприяють залученню коштів на виконання довгострокових програм реформування обліку, сьогодні виникає негайна потреба забезпечення достатнім фінансуванням заходи щодо реалізації стратегії із застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та діючих регламентів обліку в ЄС.

Розвиток практики сучасного обліку потребує наукової розробки його теорії, котра буде спроможна забезпечити облікових робітників знаннями, які необхідні для правильного і успішного здійснення облікових функцій. Передумовою подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні є перегляд і удосконалення теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням наукових досліджень. Для виконання цих завдань доцільно при Національному комітеті з бухгалтерського обліку і фінансової звітності відкрити Науково-дослідний бухгалтерський інститут (НДБІ). Основними напрямками досліджень НДБІ повинні стати: розвиток бухгалтерського обліку як науки; визначення методології і методики обліку і теоретичних основ його побудови; дослідження напрямів удосконалення регулювання системи бухгалтерського обліку; обґрунтування заходів та створення умов для впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності; наукове обґрунтування впровадження дер-

жавної програми післядипломної підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з бухгалтерського обліку.

До сфери наукових досліджень бухгалтерського обліку необхідно віднести такі актуальні проблеми теперішнього часу: наукове обґрунтування стратегії розвитку системи бухгалтерського обліку з метою досягнення її гармонізації на міжнародному рівні; формування концептуальних основ нової парадигми бухгалтерського обліку; вирішення проблем практичного застосування принципів і методів міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні; визначення предмета бухгалтерського обліку як функціональної науки; обґрунтування необхідності державного регулювання обліку на сучасному етапі в умовах переходу до ринкової економіки; дослідження форм і механізмів регулювання системи бухгалтерського обліку.

Зростання вимог до управління потребують постійного розвитку бухгалтерського обліку, тому система обліку повинна опиратися на власну науку, котра спроможна поглиблювати загальну теорію, формулювати цілі, завдання і принципи, удосконалювати методику обліку.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, зазначимо, що зростання вимог до бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та постіндустріального суспільства потребує перегляду не тільки його теоретичних основ, а і пошуку нової організаційної структури його державного уп-

равління. Запропонована організаційна структура побудови системи бухгалтерського обліку в Україні дозволить забезпечити виконання узятих нашою державою зобов'язань щодо гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством ЄС у сфері бухгалтерського обліку, буде сприяти удосконаленню бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та створенню нової парадигми бухгалтерського обліку на основі досягнень науки для забезпечення сучасних потреб користувачів облікової інформації.

Література:

1. Одінцева Г.С. Теорія та історія державного управління: навчальний посібник / Г.С. Одінцева, В.Б. Дзюндзюк, Н.М. Мельтюхова. — К.: Професіонал, 2008. — 288 с.
2. Основы инновационного менеджмента: теория и практика: учебное пособие / [Под ред. П. Завлина, А. Казанцева, Л. Миндели]. — М.: Экономика, 2000. — 475 с.
3. Валуев Б.И. О недостаточной связи науки о бухгалтерском учете с проблемами развития целостной системы управления / Б.И. Валуев // Экономист. — 2006. — № 12. — С. 58—63.
4. Чумаченко Н.Г. Бухгалтерский учет: прошлое, настоящее ... будущее? / Н.Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. — 1997. — № 1. — С. 2—6.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV / Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 40. — С. 365.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2010 р.